

REEWU LISLAM BU MORITANI

Ngor - bokk - yoon

Jëwrin bi yoor wàllu koppar

Njelu askan wi ngir 2026

njiitu réew mi Mohamed ould cheikh El Ghazouani

*Koom-koom gu dëgër te mëna dundu: Mébet bi mooy tabax
koom-koom
di gëna am doole ci wuutale ay moomeel ak yokkute ci wàll yi
sectëri produit yu melni mbay mi, napp ak liggéeyukaay yi ci dëkk bi,
ak
gëna bàyyi xel ci dundal environmaa bi
(levier II bu prograamu njiitu réew mi)*

Jawriñ bu jiitu El Moctar DJAYE

*Bokk na ci coppite yi gëna am solo yi nguur gi nara amal
liberaliser koom gi ak ñaax dugal xalis: xoolaat Code of
dugal xalis, sàrti jënd ak jaay yu ñepp bokk, sàrtu jàppante publik
ak prive,
ci Code Scal, coppite ci suuf, gëna dooleel kaaraange yoon ak
yoon ngir ñiy yëngu ci wàllu koom-koom, ak coppite yi am ci sistemu
bànk yi*

Kërou jëwriñ bi yor wálku kopparal

CODIORO MOUSSA N'GUENORE

Moritani amal na
dinaamiku yokkute ci
leer ci yoriinu xalis
public, ak yéene dooleel

njariñu jëf mbooloo mi ak méngoo ak sàrti àdduna.

L Daaw ba leegi nguur gi mingi defar benn këyit bu tuddu

« Budget Citoyen », di jàppale ci tasaare done yu budget bi

askan wi, jaaraleko ci fësal budget réew mi ci anam wu yomb. BI

Budget Citizen 2025 dafay tax ñu mēna tekki leerali budget ci anam wu

synthetic ci làkk wi ñépp mēna dégg, ngir gēna jege

Budget réew mi ci askan wi, ci yombal xam-xam bi ak

gēna xëcc jëfandikoo gi.

Waaye, buñu sukkandikoo ci sàrt yiñ tëral ci yoon n°2018-039

de octobre 9, 2018 lu jëm ci loi organik lu jëm ci loi financier (LOLF).

Yoon wii dafay tënk diggante kilifa yi ci wàllu liggéey

xaalis réew mi. Lii mooy sàrtu ndayu xalis.

LOLF dafa tëral njàngalem waajal, amal ak

saytu budget réew mi, kontabilite réew mi. Njàngale yooyu dañu wara

kilifay jëfandikoo gi, kilifay tëral sàrt yi ak kilifay àttekat yi dañu ko wara jox cër.

Fee

LOLF dafay màndargaal ni ñépp ñi amul cër

du njàngale yooyu.

Ñaareelu edision bu Budget Citizen, biy wax ci jëfandikoo budget

2025, dafay leeral konsept yi jëm ci budget bi, di fësal

macroeconomic gis-gis yi nekk ci suufu kaadar budget bi

muy li nguur gi wara njékka def.

DUGGAL

Ci wàllu leer gu gëna mag ak nguur gu baax, sunu réew mingi fësal Budget Citizens 2026.

Këyit dañu ko tëral ngir leeral ci anam wu leer te yomb:

- Ni nguur gi di waaja jëfandikoo kopparu réew mi,
- Fan la koppar bi ci njel bi di joge,
- Ak ni ñuy xaajalee moomeel yooyu ci mbir yu gëna am solo ci réew mi.

Luñu bëgga mooy gëna jegeel askan wi liggéey bu ñépp bokk, ba noppi may leen ñu gëna xam naka la tannéefi budget di saafaraa seeni soxla yu gëna am solo.

Njel 2026 dafa bokk ci anamu liggéey bu bees: dafa lalu ci terelin ak ci liggéey bi. Loolu dafay tekki ni leegi koppar biy dugg dafa lëkkaloo ak ay mébet ak ay jeexiit yuñ mëna natt, suko defee ñu gëna mëna jëfandikoo liggéey bu ñépp bokk.

Renn, dañu xaaj njel li ci 108 tereliin ak 24 xaaj, loolu dafay wane li gëna am solo ci sàrti réew mi ak ci pexe yu sectëri yu bari yi. Lu muy tekki mooy:

- Yar yoon ci askan wi,
- Jàppale yokkutege koom gi,
- Ak gëna baaxal tolluwaayu berepu liggeeyukaayu njeemmeer mi, rawatina ci wàllu njàng, wàllu paj ak jumtukaay yiñ tabax.

Ci biir njel lu ndawu réew mi, danuy am yaakaar gëna yombal nit ñi am xibaar ci wàllu koppar tax ku nekk gëna xam dogal yi nguur gi di jël, ba noppi ñaax askan wi ñu gëna bokk ci waxtaan yi ñépp bokk.

Ndax askan wi am xibaar mooy gëna am solo ci tabax réew mu gëna jub, gëna dëgër, gëna leer.

Baatu-jàngat yu am solo ngir askan wi

1 – Luy njelu réew mi ?

njelu réew mi, këyit la buy leeral ni réew mi nara am kopparam ak ni muy ko jëfandikoo ci diiru at mi.

Dafay wane fi koppar biy joge (tax yi, juuti yi, ndimbal yi, ak ñoom seen) ak naka lañu leen di jëfandikoo ngir fay ay berepu liggeeyukayi ak ay semb yu am njeexital ci dundu askan wi : daara yi, berepu fajukay yi, yoon yi, kaaraange sosiaal, aŋs.

2 – Fan la moomeeli réew mi di joge ? (payoor)

Payoor réew mi mingi njëkka joge ci :

- Juuti yi: lu ci melni juuti ci koppar biy dugg ci liggeeyukaay yi, juuti ci valeur ajoutée (TVA), ak juuti ci duwan.
- Yi bawoo ci xéewali jawwu ji : rawatina ci mine yi ak napp yi.
- Ndimbal lu bawoo ci biti : ndimbalu koppar bu bawoo ci ñi ñuy jàppale ci yokkute.

Yeneen koppar : lu melni koppar biy joge ci alalu réew mi ak gàlàk. Leeral yu yomb: Ci 100 ouguiya yu nguur gi dugal, amna ci yu bawoo ci juuti, amna ci yu bawoo ci liggeey yiy génne ay mine ci bitim reew, am ci yu bawoo ci ndimbal yu bawoo ci bitim réew.

3 – Naka lañuy jëfandikoo koppar bi ci njel li ? (Dépense yi)

Koppar yi nguur gi di gene dañu leen xaaj ci:

- Njëg yi ci liggéey bi: ngir payoor yi, doxal berepu liggeeyu kayu njeemmeer mi, ak joxe berepu liggeeyu kay yu gëna am solo.
- Njëg yi ci dugal koppar : ngir mëna fay ay sémb yu mag yu melni tabax daara yi, berepu fajukaay yi ak yoon yi.
- berep yunuy leebele bor yi: ngir fay bor yi ak li siy dolleku

2026 Li gëna am solo: Yokk koppar biy dugg ci njàng, wérge-yaram ak jumtukaay yi, boole ci gëna baaxal koppar biy dugg ci réew mi.

4 – Lan mooy màndarga yu bees yi ci njelu 2026 ?

- Jëfandikoo njel bu lal ci terelinam ci berepu njel buñ miin.
- koppar bi dafay aju ci am njariñ yuñ mëna natt.
- Gëna dëgëral leer gi ak bokk gi askan wi di def ngir xam ak saytu li réew mi di dugal ci xalis.

5 – Lu tax budget bii daf la soxal yaw askan wi ?

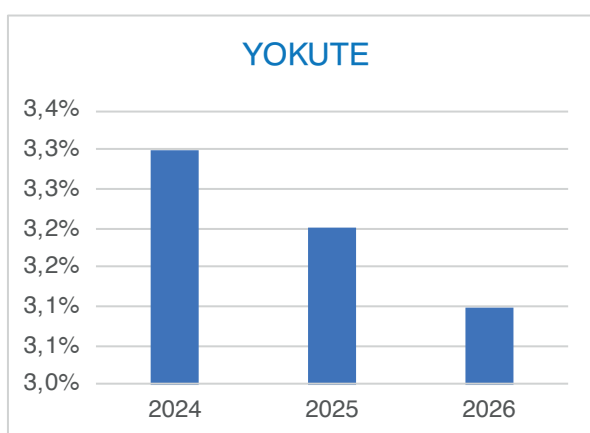
- Ndax dafay wane ni ñuy jëfandikoo sa koppar bi nga joxe ci juuti.
- Daf lay jàppale nga mëna topp ni sémb yi di doxee ci yaw.
- Daf lay may nga jëfandikoo sa yelleef ngir saytu ak bokk ci waxtaan bu ñépp bokk.

wallu koom-koom

1 – Koom-koomu àdduna

- Koom-koomu àdduna bi mingi dundu jamonoy ñàkka wóor ndax sàmm ak coppite ci yaxantu
- Doonte dañu wàññi njëg yi, dàll bi mingi wéy di yomba dagg.
- Xalaatal yokkute ci àdduna bi: dañu ko wara def ci done yiñ am.

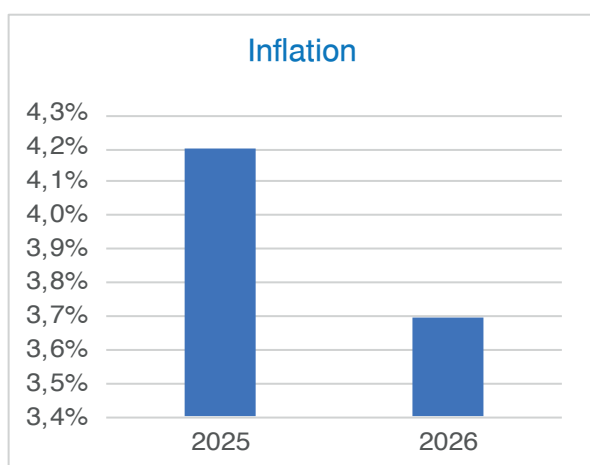
- Yokkateg àdduna

AT	YOKUTE
2024	3,3%
2025	3,2%
2026	3,1%

Koom-koom yu jëm ca kanam yi ñu ngi am yokkute bu yam (~1.5%), waaye koom-koom yu ndaw yi ñoo ëpp 4%.

- Inflation mondiale

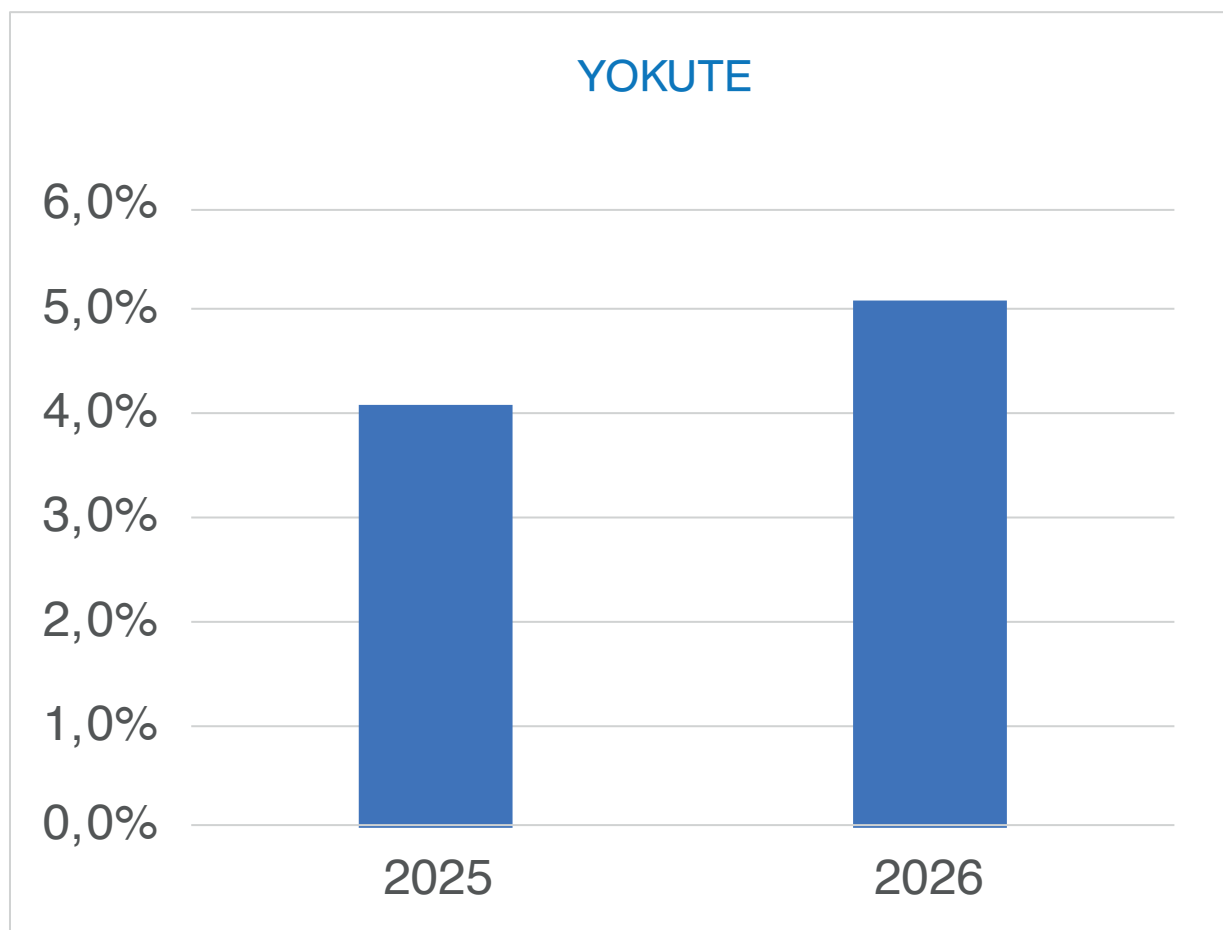

AT	Inflation
2025	4,2%
2026	3,7%

yette bi ñuy jox askan wi: Mbir yi àdduna bi di dundu dañu am njeexital ci njëg yi, ci yaxantu ak ci dugalkoppar, waaye mingi gëna jëm ca kanam ndànk-ndànk.

. 2- Koom-koomu réew mi

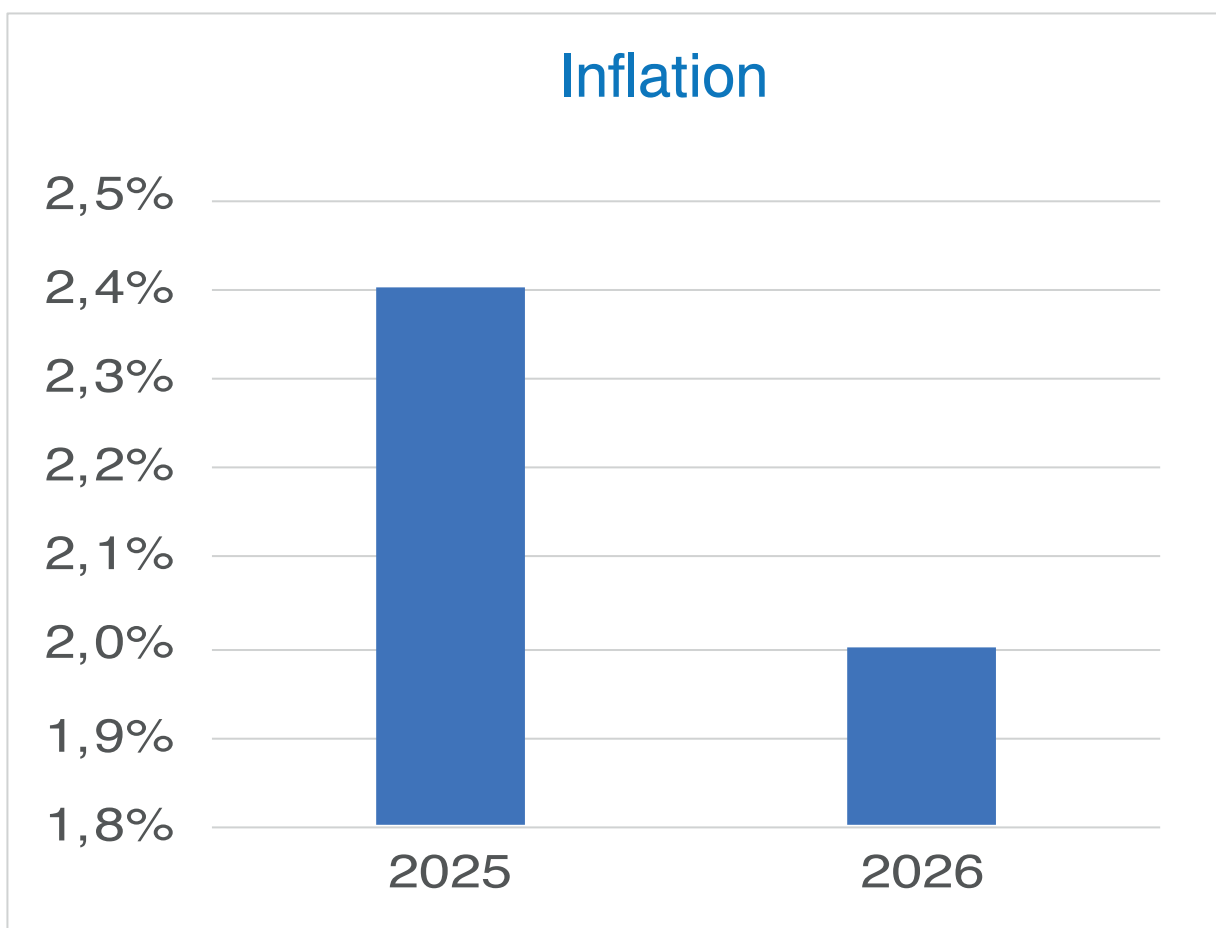
- Yokkateg koom giñ seentu:

AT	YOKUTE
2025	4,1%
2026	5,1%

- Yokkateg li ci diggante 2025–2029:
- Dafa yegg ba 5%, muy lu gëna néew ci at yu wéesu yi ndax liggéeyum wurus ak përem wàññeeku na.
- Sektër yiy waral yokkute :
- Mbay mi, jënd ak jaay, dem ak dikk, liggéey yi dul génne ay suuf
- Tàmbali liggéeyum gaz ak yokk liggéeyam ci liggéeyukaay yu mag yi ak mine yi ci atum 2027

- Inflation bi ci biir réew mi:

AT	Inflation
2025	2,4%
2026	2,0%

- Dafa wàcci joge ci 2,4% ci weeru janvier wàcci ba 1,2% ci weeru août 2025.
- Ñu ngi seentu dàll ci suufu 2% ci njeexte at mi.

- yette bi ñuy jox askan wi: Njëgg yi ñu ngi ci loxo, te yokkute gi mingi gëna gaaw, loolu dafay gëna yokk liggéey, gëna yokk kàttanu jënd.

Njelu réew mi

1 – Fan la kopparu réew mi di jogee?

Tolluwaayu tonoo yiñ am ci 2026 tollu ci lu tollu ci 128,8 milyaar ciy ouguiyas, muy yokkute bu tollu ci 10,1% buñu ko méngale ak 2025. Tablo bi ci suuf dafay wane ni tonoo yiñ am ci 2026 ak ni coppite yi di doxee ci 2025:

Cosaan	Dañuy am koppar (ci milyaar MRU)	Tolluwaayu coppite	Seetlu
Juuti	85,14	11,70%	Yaatalal juuti gi ak digitalise sistem bi
Payoor réew mi (aktiwite, njaay, amande)	32	27,40%	Yokkateg alal ak serwiis yu gëna baax
Payoor yi bawoo ci napp ak mine	15,60	22,88%	Sektëru napp bi daal di tàmbali-waat liggéey bi, gaz bi daal di tàmbali.
Ay saraxe ak ndimbal	7,72	-12,27%	Wàññi dependence ci xalis bu bawoo ci biti

kaddu bi ñuy dink askan wi: Réew mi dafay gëna yéem ci moomeelam, loolu mooy gëna dooleel moom sa bopp ci jël yenn dogal ci réew mi.

2- Njög: Naka lañuy jëfandikoo xaaŋis bi?

Tolluwaayu koppar biñ dugal tollu ci 132,2 milyaar ci ouguiyas, muy yokkute bu tollu ci 10,9% buñu ko méngale ak 2025, muy lu leer ci dugal koppar. Tablo bi ci suuf dafay wane ni koppar bi di doxee ci 2026 ak ni coppite yi di doxee suñu ko méngale ak 2025:

Dëkkuwaay	Dañuy am koppar (ci milyaar MRU)	Tolluwaayu coppite	Seetlu
Jefandiko curanbi (njiitu)	61	8,63%	Xool xaaŋis biy dugg ci liggéey bi
Njög yi ci dugal xaaŋis	62,1	15,92%	Yaatal ay projet de développement
Intere bor yi	5,07	27,58%	Doxal bor yi réew mi yor ci anam wu jaar yoon

kaddu bi ñuy dink askan wi : Dugal xaaŋis ci infrastructure yi ak ci berepu liggeyukay yi mooy gëna am solo ci yokkute ak sos liggéey.

sémb yu mag yi budget bi di fay

sémb yu am solo yu am njeexital ci dundu askan wi:

Sektër	mbebët	Xaalis (ci ay miliyaar MRU)
Ay serwiis yu am solo	Yamale jëfandikoo sarwis yu dëkk bi	7,11
Yokkateg Kapitaal	Yokkute dëkk taax de Nuwasoot (ñaar fase)	2,21
Kuuraŋ	Yaatal sàntaalu kuuraŋ ibrid + reso yu bees	2,16
Wérgu-yaram	Jumtukaay pajum yu bees	1,39
Aar askan wi	Prograamu Takafoul	1,38
Yar	Cheyla" programme + livres	1,1
Liggéey	Alal ci rewmi ak liggeye	0,55
Yoon yi	Lu ëpp 14 projet ci wilaya yu bari	4,42
Ndox ak wàllu wérgi-yaram	Mbeket à kiffa et nouakchott	2,62
	Jàppale ndaw ñi am lijaasa	0,3
Logement	Alal ak liggeye dëkkuway jàngalekat yi	0,6

bataaxal ngir askan wi : mbeketyooyu dañuy fësal li prograamu njiitu réew mi di "Sama bëgg-bëgg ngir réew mi" ci wàllu wérgi-yaram, njàng, liggéey ak infrastructure.

njeextalu limtol bi ci dundu askan wi

1– payoor yi ñuy seentu:

Yokkateg kàttan jënd

Liggéey	Meteo ngir 2026	Motif et analyse
Payoor weer wu nekk	Mbiru koppar stabil ak yokkute bu mëna am	Ak yokkute koom-koom giñ seentu tollu ci 5,1%, liggéey ak xéewali am xalis dina gëna yokk ci wàll yi dul génne ay mine (njaay, dem ak dikk, serwiis). Prograam yu melni "Fonds national pour l'emploi" (550 milion MRU) dañuy wut liggéey.
ndimbal ci xéewal	Kalite serwiis bi ñuy seentu	Lii bokkul ak yokkute ci xalis, waaye dugal xalis bu bari ci wàllum paj (1,4 milyaar MRU ngir juntuukaayi pajum) ak njàng (prograamu "Cheyla" ci 1 milyaar MRU ak imprime téere jàngat ci 100 milion MRU) yokk "màndarga ci nature" ak wàññi xalis bi mëna dem ëlëg.

Tëjteel : Amul yokkute ci xalis ci poos yu askan wi, waaye yokkute ci environmaa bisnees ak dugal xalis ci kapitaalu doomi aadama yi dafa wara jur xalis bu gëna bari ci diir bu gàtt..

2– Jëfandikoo yiñ waajal (jëf yu wuute)

a. Dépense yi mën nañu wàññee ku wala dakkal :

Liggéey	Prévision pour 2026	Modèle ak jàngat
Factures kuurañ	Dakkal wala yokkute ci serwiis bi	Projet biy yokk sàntaalu kuurañ hybrid bi (1,55 milyaar ci MRU) ak ligne kuurañ yi ci sud-est bi (536 milion ciy MRU) seen mébet mooy gëna baaxal joxe gi ak dal gi, suko defee ñu wàññi njëgu generatëri privé yi ak dagg kuurañ bi ci kër yi.
Njég li ci dem ak dikk	Dafay wàññee ku mën na am ci diggu jamono.	Ay projet yu mag ci wàllu yoon (yoon Tidjikja–Kiffa ci 994 milion, reso Triangle of Hope ci 500 milion, ak defar yooni réew mi ci 300 milion) dina wàññi diiru tukki bi, di naan essence, ak njëgu toppatoo bi.
Njég li ci ndox ak wàllu wérge-yaram	Yokkateg serwiis	Mbebët yiy joxe ndox (Kiffa: 750 milion, Nouakchott: 306 milion) ak projet yiy raxas ndox (600 milion ci Nouakchott) dina ñu gëna baaxal dundu gi, ba noppi wàññi li ñuy jëfandikoo ndox mu seer lool.
Inflation générale	(stabilite ci niveau yu woyof < 2 %)	Wàññee ku inflation ci àdduna bi ak ci réew mi dafay tekki ni dooley jënd du wàññee ku, ba noppi njëgi mbir yi dina ñu wéy di soppeeku.

b. Dépenses susceptibles de subir des pressions à la hausse :

Poste	Prévision pour 2026	Motif et analyse
Juuti ak fere	Yokkateg lu mëna am	Mébet bi ñu am mooy yokk xalis biy dugg ci juuti ci 11,70% (85,1 milyaar ci 76,2 milyaar) loolu dafay wane ni juuti gi dafay gëna yaatu, te dafay yombal ni ñuy jëlee juuti gi. Ngir askan wi, loolu mën na tekki: • juuti gu gëna rëy ci xalis biy dugg wala ci jëflante yu ndaw; • gëna tar ci juuti giñ wara fay ci environmaa bi (114% yokk, yegg ba 2,76 milyaari MRU).
Njög li ci essence ak energie	Ñàkka dal gu mëna am	. Yokkateg xalis bi juge ci juuti gi ci produit petrolier yi (liko dalee ci 580 ba 780 milion MRU) mën nañu ko jox ñiy konsome ci njög yu mujj yu gëna kawe, fileek joxe wuñu ndimbal. Tambali defar gaz mën na wàññi jafe-jafe yii ëlëg.
Njög li ñuy fay ngir dundu ci dëkk yu mag yi	Yokkateg serwiis	Yokkateg yenn sectëri. Prograamu jafe-jafe yiñ boole ngir gëna suqali Nouakchott (1,1 milyaar ci MRU) ak gëna suqali infrastructure yi mën na tax ñu yokk luwaas yi ak yenn serwiis yi, ndax environmaa bi gëna baax ci dëkk yi, laaj bi dafay gëna yokk.

Njàngat bu mujj ak xalaat yu am solo ngir askan wi

Njàngat bu mujj ci projet limtol 2026: Baaxna

- Facteur yu baax : Dañuy dakkal njög yi, gëna baaxal serwiis publik yi (wér-gi-yaram, njàng, tabax tali), liggéey yu gëna baax
- Risk ak jafe-jafe : yokkute ci fitnaal juuti, yokkute ci njögu dundu ci yenn gox yu néew doole yi

Njàngat bu mujj ak xalaat yu am solo ngir askan wi

1. Topp sàrti juuti : Defar sa këyitu xalis te leer ci moom ngir moytu ay daan, ci anam wuy dooleel ak digitalise sistemu juuti
2. Jëfandikoo serwiis publik . Jëfandikool yokkute yi am ci hopitaal yi ak daara yi ngir wàññi xalis bi ngay dugal ci sektër prive.
3. Xool xalis biy dugg ci dëkkuwaay : Sudee dangay luwe ci dëkk bu mag, xalaatal luwaas bi nga mëna yokk, nga méngale sa budget ak loolu.
4. Waajalug diir bu yàgg : Jëfandikool inflation bu dëgër bi ngir mëna def ay pexe ngir denc xalis ak dugal xalis ci diir bu xawa yàgg, rawatina ci wàll yu bees yu melni gaz.
5. Yokkateg limtol : Fexeel am marge bu yomb ci sa budget weer wu nekk suko defee nga mëna ànd ak bépp coppite bu gaaw bu am ci njëg yi wala ci politik yi.

Tëjtee

Limtol 2026 mooy tëral yokkuteg koom gu gëna boole ñépp. Su amee njariñ ci tekki dugal xalis bu mag boobu ñuy dugal ci dundin, mingi aju ci ni ñu leen di jëfandikoo bu baax ak ni ñu leen di doxalee ci anam wu leer.

Moo tax leegi ñu ngi ñaax askan wi ñu xam bu baax politik yooyu, ñu méngale seen doxalin ci wàllu koom-koom, ñu jëfandikoo bu baax xéewal yi budget bi di joxe, ñu waajal seen bopp ci jafe-jafe yi mu mëna jur.

Annexe

Balance bu yaatu bu moomeel ak xalis biy dugg ci 2026
ñu ngi ko tëral ci (MRU):

mandarga	LFR 2025	PLF 2026	Kalpe
Tolluwaayu xalis bi ci budget réew mi (ak xalis biy ñàkk)	119 117 990 000,00	132 180 121 713,72	13 062 131 713,72
Tolluwaayu xalis bi réew mi di am ci bu yaatu bi (te du ci bakk xalis biy ñàkk)	116 955 416 226,00	128 792 575 100,74	11 837 158 874,74
Tolluwaayu benefiis yi ci limtol bu yaatu bi	111 545 416 226,00	124 792 575 100,74	13 247 158 874,74
Payoor yu juuti	76 200 000 000,00	85 142 524 058,36	8 942 524 058,36
Payoor bu amul juuti	25 149 774 500,00	29 430 000 000,00	4 280 225 500,00
Kopp napp	7 810 000 000,00	10 000 000 000,00	2 190 000 000,00
Payor mine	4 885 774 500,00	5 600 000 000,00	714 225 500,00
EPA diwidend ak royalti	7 674 000 000,00	7 230 000 000,00	- 444 000 000,00
Payoor yu bari (Bor yiñ baale, Revenu petrol, Royalties)	4 780 000 000,00	6 600 000 000,00	1 820 000 000,00
Resitu kapitaal	1 395 641 726,00	2 500 000 000,00	1 104 358 274,00
Ay sarax	8 800 000 000,00	7 720 051 042,38	-1 079 948 957,62
ay projet	7 270 000 000,00	6 280 051 042,38	- 989 948 957,62
Ndimbalu budget	1 530 000 000,00	1 440 000 000,00	- 90 000 000,00
Payoor yi bawoo ci kontu yiñ jagleel	5 410 000 000,00	4 000 000 000,00	- 1 410 000 000,00
(-,+) Surplus/déficit	-2 162 573 774,00	-3 387 546 612,98	-1 224 972 838,98
Tolluwaayu jefandiko bu yaatu yi ci budget réew mi Maritime ak	119 117 990 000,00	132 180 121 713,72	13 062 131 713,72

Tolluwaayu xalis biy dugg ci lim toll bu yaatu bi	113 707 990 000,00	128 180 121 713,72	14 472 131 713,72
Jefandiko yi fi nekk	56 153 000 000,00	61 000 000 000,00	4 847 000 000,00
Salaire ak saleer	28 630 000 000,00	31 500 000 000,00	2 870 000 000,00
Toxal yi fi nekk Intere ci bor réew mi	11 023 000 000,00	12 500 000 000,00	1 477 000 000,00
Intere ci bor réew mi	14 000 000 000,00	14 000 000 000,00	-
Bitti	3 980 820 000,00	5 078 600 000,00	1 097 780 000,00
biir	2 746 870 000,00	3 778 600 000,00	1 031 730 000,00
Reserwu yuñ bakk	2 500 000 000,00	3 000 000 000,00	500 000 000,00
Njög yi ci jumptukaay yi	53 574 170 000,00	62 101 521 713,72	8 527 351 713,72
Dugal xalis bu bawoo ci biti	10 053 000 000,00	11 767 648 356,16	1 714 648 356,16
Dugal xalis ci biir réew mi	43 521 170 000,00	50 333 873 357,56	6 812 703 357,56
Jefandiko kontu bu amul fenn	5 410 000 000,00	4 000 000 000,00	- 1 410 000 000,00